

Regionaal programma Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2019-2021

Veiligheid voorop!

1. Aanleiding: de aanpak van huiselijk geweld is nog onvoldoende duurzaam effectief

Huiselijk geweld is een groot maatschappelijk probleem; het is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland. Het komt bovendien in alle lagen van de bevolking voor. Gemiddeld vallen er in Nederland 50 doden per jaar door huiselijk geweld. 51% van de vrouwen die worden omgebracht worden gedood door hun (ex-) partner.¹

Jaarlijks worden 119.000² kinderen in Nederland mishandeld, tussen de 200.000-230.000 volwassenen worden terugkerend slachtoffer van huiselijk geweld, ongeveer 1 miljoen volwassenen heeft incidenteel te maken gehad met huiselijk geweld³. 1 op de 20 ouderen heeft te maken met ouderenmishandeling.⁴ In totaal worden 100.000 mensen per jaar slachtoffer van seksueel geweld⁵. Ook het fenomeen vechtscheidingen verdient aandacht: het exacte aantal vechtscheidingen is niet bekend, maar geschat wordt dat jaarlijks ongeveer 3.500 kinderen knel komen te zitten in een vechtscheiding en dat op dit moment ongeveer 16.000 kinderen ernstig last hebben van de vechtscheiding van hun ouders.

Waarschijnlijk is dit maar het topje van de ijsberg, omdat lang niet alle slachtoffers via een melding bij de politie in beeld komen. Niet alle vormen van huiselijk geweld zijn even goed zichtbaar, zoals verwaarlozing of ouderenmishandeling. De gevolgen zijn echter groot. Huiselijk geweld en kindermishandeling hebben grote en vaak levenslange gevolgen. Kinderen en volwassenen die worden mishandeld, ondervinden daarvan vaak medische, sociale en psychische gevolgen. De beschadigingen kunnen indringend en langdurig zijn. Daarnaast is ook de impact op de samenleving enorm. Denk aan verminderde schoolprestaties, arbeidsverzuim en maatschappelijke uitval. Voor jeugdigen is het een grote risicofactor voor het vertonen van agressief of gewelddadig gedrag, soms als ze nog jong zijn, maar vaak ook als volwassene. De kans dat geweld in het gezin van generatie op generatie wordt overgedragen is groot. Deze cirkel moeten we doorbreken.

¹ Centraal Bureau voor de Statistiek, Slachtoffers door moord en doodslag in Nederland, 18 augustus 2017.

² Alink, L., IJzendoorn, R. van, Bakermans-Kranenburg, M.J., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2012). Kindermishandeling in Nederland Anno 2010: De Tweede Nationale Prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2010) (Tweede editie). Leiden: Casimir.

³ Veen, H.C.J. van der, Bogaerts, S. (201). Huiselijk geweld in Nederland. Overkoepelend synthesesrapport van het vangst-hervangst-slachtoffer- en daderonderzoek 2007-2010. Tilburg: Universiteit & WODC.

⁴ Vaan, K.de, Bakker, L, Kelders, Y., Kruithof, M., m.m.v. F. Arrahmani (2008). *Nog een weg te gaan. Stand van zaken aanpak ouderenmishandeling eind 2017*. Amsterdam: Regioplan, in samenwerking met het lectoraat Community Care van de Hogeschool van Amsterdam. In opdracht van het ministerie van VWS. Publicatienr. 16067.

⁵ http://www.centrumseksueelgeweld.nl/wp-content/uploads/2013/09/FactsheetCSG_HR.pdf

Er is weinig inzicht in de maatschappelijke kosten die de totale problematiek van huiselijk geweld en kindermishandeling met zich meebrengt. Het Trimbos Instituut heeft onderzoek gedaan naar de financiële gevolgen van kindermishandeling⁶ op jaarbasis. De financiële gevolgen van huiselijk geweld komen hier nog bij.

- 3,5 miljard door emotionele verwaarlozing;
- 1,2 miljard door psychische mishandeling;
- 915 miljoen door fysiek misbruik;
- 1,2 miljard door seksueel misbruik;
- 4,1 miljard door een combinatie van emotionele verwaarlozing, psychische, lichamelijke en seksuele mishandeling.

Er rust een taboe op huiselijk geweld en kindermishandeling waardoor problemen moeilijk bespreekbaar zijn. De handelingsverlegenheid van professionals is groot.⁷ Professionals ervaren bijvoorbeeld onzekerheid over de vraag of het al dan niet gerechtvaardigd is om in te grijpen in de privésfeer en hebben angst met hun ingrijpen juist schade te berokkenen.

De omvang van huiselijk geweld in de regio Hart van Brabant

De omvang van het probleem in is ook terug te zien in de cijfers van Veilig Thuis Midden Brabant. In totaal heeft Veilig Thuis Midden Brabant in 2017 **6892** zaken behandeld. Dit gaat in ongeveer 80% om gezinnen met kinderen; in 2017 had Veilig Thuis in totaal **2907 unieke kinderen** in beeld die betrokken waren in een situatie van huiselijk geweld of bij wie een vermoeden was van kindermishandeling. Bij 1700 van de 2479 adviesvragen ging de vraag over kindermishandeling. Vanaf 2015 tot nu stijgt het aantal meldingen bij Veilig Thuis jaarlijks met ongeveer 13%. Midden Brabant scoort wat betreft het aantal meldingen huiselijk geweld als een van de hoogste in Nederland.

Totaal overzicht	2016	2017	Eerste helft 2018
adviezen	2635	2479	1385
meldingen	3880	4413	2077
Totaal	6515	6892	3462

De onderliggende problemen van de gezinnen die in beeld komen bij Veilig Thuis zijn complex en vragen om een veelzijdige en multidisciplinaire oplossing. Er is vrijwel altijd sprake van een combinatie van problemen op verschillende levensgebieden; armoede, werkloosheid, huisvestingsproblematiek, opvoed- en opgroei-problematiek, psychische problemen, verslaving, verstandelijke beperkingen, scheidingsproblematiek, etc. Dit blijkt ook uit onderzoek in onze regio.

In 2018 en 2019 voeren het Verweij Jonker Instituut en Augeo in onze regio een onderzoek uit naar de effectiviteit van hulp bij huiselijk geweld.⁸ Zij hebben een steekproef getrokken uit de Veilig Thuis populatie. Bij het in beeld brengen van de populatie blijkt dat;

⁶ Speetjens, P. Thielen, M., Ten Have, F., De Graaf, R., Smit, F. Kindermishandeling: economische gevolgen op lange termijn. Tijdschrift voor psychiatrie, oktober 2016.

⁷ Aanwijzingen hiervoor zijn te vinden in diverse onderzoeken en rapportages, oa.:

- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling: het bewustzijn groeit, maar nog niet overal. VWS 2017,
- Rapportage onderzoek onder artsen naar de werking van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, BMC 2015.
- <https://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/tussenrapportage-jeugdgezondheidszorg>,
- <http://www.zininjeugd zorg.nl/wp-content/uploads/2012/11/professionals-in-de-jeugd zorg.pdf>,
- <https://www.ceg.nl/themas/bekijk/dilemmas-in-de-jeugd zorg>

⁸ Hoe effectief is de aanpak van gemeenten bij kindermishandeling en huiselijk geweld? Geweld in gezinnen? Effectonderzoek, deelstudie Regio Midden Brabant, Verweij Jonker, Augeo en Ministerie van VWS, 2018.

- 42% van de respondenten werkloos is. In vergelijking met de gemiddelde werkloosheid in Nederland van 4,5% in 2018⁹ is dit fors hoger dan gemiddeld. Het percentage gezinnen waarin werkloosheid speelt is oververtegenwoordigd in de Veilig Thuis-populatie.
- 51% een gezinsinkomen heeft dat lager is dan € 1500 per maand. In vergelijking met het gemiddelde gezinsinkomen in Nederland van € 3.308,- in 2016¹⁰ is het percentage gezinnen met een laag inkomen oververtegenwoordigd in de Veilig Thuis-populatie.
- cliënten van Veilig Thuis voor de daadwerkelijke melding ook al veelvuldig betrokken waren in situaties van huiselijk geweld; gemiddeld bij 41 incidenten huiselijk geweld in het jaar voor de melding bij Veilig Thuis,
- in 58% van de gezinnen een overlap bestaat tussen huiselijk geweld en kindermishandeling,
- in 45% van de gezinnen is er sprake van overmatig drankgebruik door (een van de) ouders.

Ook het onderzoeksbureau Regioplan doet onderzoek naar de aanpak huiselijk geweld in Tilburg.

In de eerste fase van het onderzoek nam Regioplan een steekproef van 100 zaken uit de registratie Veilig Thuis om deze inhoudelijk te analyseren. 51% hiervan passeerde binnen één jaar meerdere malen Veilig Thuis. Uit het onderzoek van Regioplan bleek verder dat de meeste zaken niet in hulp komen; van de 100 zaken, kreeg minder dan de helft een hulpaanbod, de helft van deze gezinnen accepteerde de hulp, en hiervan rondten slechts enkele individuen de hulp daadwerkelijk af; in totaal 6 plegers en 7 slachtoffers. Ongeveer 80% van de casuïstiek betreft gezinnen met kinderen.

Het eerste advies van Regioplan geeft een opsomming van diverse zaken die niet op orde zijn in de aanpak van huiselijk geweld:

- Het uitgangspunt één gezin, één plan, één coördinator krijgt te weinig vorm.
- Hulp zet niet structureel in op 1) directe veiligheid, 2) risicogestuurde zorg en 3) herstelgerichte zorg.
- De hulp is niet snel genoeg en onvoldoende outreachend. Hulp (eerste en tweedelijns) is zeer vrijblijvend.
- Het lerend vermogen in de keten is te gering; de hoge recidive leidt te weinig tot aanpassing in werkwijze.

In de tweede fase van het onderzoek vindt een extra verdieping plaats op 20 casussen. We verwachten begin 2019 de resultaten.

2. Het doel van ons beleid: het duurzaam stoppen van huiselijk geweld.

De impact die wij willen maken met ons beleid is de volgende:

Elke inwoner in de regio Hart van Brabant is en voelt zich veilig zodat hij/zij zich maximaal mogelijk kan ontwikkelen, ontplooiën en kan meedoen in de samenleving.

De outcome-criteria die we willen behalen zijn:

- De regio Hart van Brabant heeft sterke, stabiele gezinnen en huishoudens.
- Er is een sterke sociale structuur rondom kinderen en volwassenen.
- De kwetsbaarheid van inwoners en hun gezinnen wordt vroegtijdig gesignaleerd en er wordt passende ondersteuning geboden zodat geweld wordt voorkomen.
- Zorg en straf is duurzaam effectief; weet geweld adequaat en blijvend te stoppen. Hulpverlening is actief gericht op herstel.

⁹ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80590NED/table?dl=7457>

¹⁰ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83739NED/table?ts=1541006390926>

- Inwoners van de regio Hart van Brabant zijn veerkrachtig, ook na situaties van geweld.

Via output-indicatoren meten wij het effect van onze activiteiten:

- Hulpverleners vragen in een eerder stadium om advies: het percentage adviesvragen (stap 2 van de meldcode) stijgt t.o.v. het percentage meldingen (stap 5 van de meldcode).
- Adviesvragers voelen zich ondersteund door Veilig Thuis en kunnen adequaat acteren n.a.v. het door Veilig Thuis gegeven advies.
- Plegers en slachtoffers voelen zich ondersteund en geboden hulpverlening wordt als passend ervaren.
- Herhaling van geweld wordt voorkomen: het percentage casussen dat al eerder is behandeld door Veilig Thuis daalt.
- Hulpverlening signaleert adequaat; het percentage meldingen op basis van de meldcode stijgt verhoudingsgewijs t.o.v. het percentage politiemeldingen.
- Voor zwaardere zaken huiselijk geweld vindt met expertise van specialistische partners een integrale beoordeling plaats, wordt een integraal, veiligheids- hulpverlenings- en herstelplan opgesteld.
- De doorlooptijd tussen melding en start hulpverlening is kort.
- Werkprocessen zijn sluitend. Hulp komt altijd tot stand na een huiselijk geweld, tenzij VT op inhoudelijke gronden oordeelt dat hulp niet nodig is. Dit geldt zowel voor plegers, slachtoffers als kinderen.
- Het uitgangspunt één gezin, één plan, één coördinator krijgt vorm; er is een systeemgericht hulpverleningsplan waar coördinatie op zit.

Deze output-indicatoren worden gemonitord. Zie voor een overzicht bijlage 1.

3. Invulling regionaal programma huiselijk geweld en kindermishandeling

Op nationaal niveau is in mei 2018 door de ministeries van VWS en J&V een landelijk actieprogramma *Geweld hoort nergens thuis; programma aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2021* gelanceerd. Dit actieprogramma heeft de regio Hart van Brabant **aangewezen als proeftuin voor de komende 3 jaar** en ondersteunt zowel inhoudelijk als financieel om de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling verder door te ontwikkelen¹¹.

Het regionaal programma huiselijk geweld en kindermishandeling bestaat uit diverse ontwikkellijnen:

1. Vergroting effectiviteit systeemgerichte ondersteuning bij huiselijk geweld en kindermishandeling
2. Doorontwikkeling Veilig Thuis en de multidisciplinaire aanpak van geweld in de keten
3. De inzet door sociale wijk- en toegangsteams
4. Sneller erbij zijn: Preventie en vroegsignalering
5. Wijzer Scheiden
6. Aanjagen van de aanpak van kindermishandeling: De regionale Taskforce tegen kindermishandeling

Ad 1. Vergroten effectiviteit van ondersteuning bij huiselijk geweld en kindermishandeling

Risico gestuurd werken moet zorgen voor een trendbreuk

Het landelijk actieprogramma *Geweld hoort nergens thuis* gaat uit van een aantal inhoudelijke principes van gefaseerde risicogestuurde ketenzorg.¹² Deze principes moeten een verschil gaan maken in de effectiviteit van

¹¹ De ministeries van J&V en VWS verlenen een subsidie van € 35.000 voor 2018 en € 350.000 voor de jaren 2019 tm 2021. Daarnaast heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor versterking van de plegeraanpak huiselijk geweld een aanvullende subsidie verstrekt van € 100.000 voor 2018.

¹² Visie ketenzorg 'Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg', Van Arum en Vogtlander, mei 2016.

de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is moeilijk om mensen (zowel slachtoffers als plegers) te motiveren om hulpverlening te accepteren. Dit lukt het beste zo snel mogelijk na het incident. Verder blijkt dat als er wel hulpverlening ingezet wordt deze lang niet altijd succesvol afgerond wordt en leidt tot structurele veiligheid.

De principes gefaseerde risicogestuurde ketenzorg omarmen wij en stellen wij centraal in ons beleid en de uitvoering van hulp. Het creëren van veiligheid krijgt voortaan een prominente plaats in de hulpverleningsketen.

1. Alle professionals werken samen aan veiligheid

Zowel bij lichte als complexe veiligheidsproblemen wordt gewerkt aan twee achtereenvolgende doelen: eerst directe veiligheid, daarna stabiele veiligheid. Voor stabiele veiligheid is risicogestuurde zorg nodig. Risicogestuurde zorg bij onveilige huishoudens houdt in dat er samen een hulpverleningsplan wordt opgesteld op basis van een gezamenlijk doorgesproken systeemgerichte risicotaxatie. Het hulpverleningsplan moet systeemgericht zijn, wat wil zeggen dat het gericht is op het behalen van die doelen die het meeste effect hebben op de veiligheid binnen de relaties in het gezin.

2. Bij structurele onveiligheid volgt een gespecialiseerde multidisciplinaire aanpak

Triage aan de poort van Veilig Thuis stuurt op het realiseren van directe veiligheid en het identificeren van huishoudens waar sprake is van acuut ernstig geweld en van huishoudens met een patroon van geweld. Deze huishoudens worden opgepakt volgens de multidisciplinaire aanpak zoals die ontwikkeld is in de regio Hart van Brabant.

3. Resultaatgericht werken met focus op de veiligheid in de relaties

Samenwerking is resultaatgericht en op maat omdat hulpverleners gezamenlijk concrete toetsbare doelen formuleren die betrekking hebben op de veiligheid tussen de gezinsleden, op herstel van trauma's en op herstel van het dagelijks functioneren van alle gezinsleden. Alleen dan kunnen we spreken van systeemgericht werken aan veiligheid.

4. Een integraal plan bevat afspraken over doelen en oplossingen die je samen aan tafel maakt

Om deze gezamenlijk geformuleerde doelen te behalen, moeten oplossingen worden doordacht en ingebracht door gezinsleden, door hun netwerk en door de betrokken professionals, zowel generalisten als experts. Zo ontstaat een integraal plan dat gemaakt is door allen en leidend is voor allen. Het plan stelt de coördinator in staat het overzicht te houden en de gemaakte afspraken te bewaken.

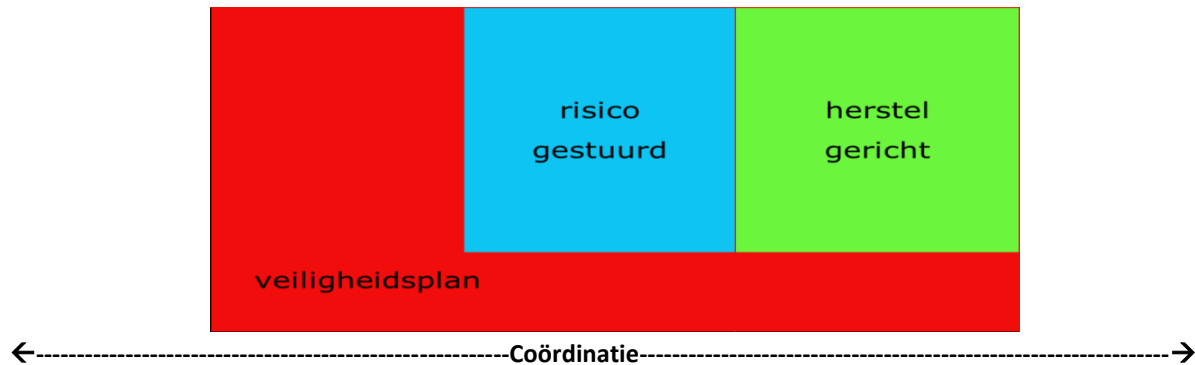
5. Alle onveilige gezinnen hebben een coördinator die toezicht houdt

De coördinator van de zorg houdt toezicht op de veiligheid, op de voortgang en op de effecten van de zorg. Daar waar zich ernstig onveilig gedragende volwassenen of jeugdigen nog niet bereid zijn of nog niet in staat zijn om mee te werken aan een hulpverleningstraject kan een tijdelijk drang- en dwangkader de hulp ondersteunen. De coördinator meldt ernstige zorgen (terug) aan Veilig Thuis, de jeugdbeschermingstafel, of justitiële keten die maatregelen kan inzetten om vanuit een drang-of dwangkader (civiel-, of strafrechtelijk) bij te dragen aan veiligheid en aan het voorkomen van herhaling. Bij structurele onveiligheid dient een kader als extra waarborg voor de hulp.

6. Delen van informatie heeft als doel om de persoonlijke levenssfeer van gezinsleden veilig te maken

Het delen van informatie is een noodzakelijke voorwaarde om de persoonlijke levenssfeer te kunnen beschermen. Uitgangspunt is dat problemen rond informatiedeling het organiseren van veiligheid en goede zorg niet in de weg mogen staan. Het delen van informatie moet voldoen aan de principes van

proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid. Transparantie is daarbij belangrijk, zowel om de rechten van betrokkenen te respecteren als om een goede werkrelatie met betrokkenen te kunnen realiseren.

Er wordt uitgegaan van vijf fasen in het aanbieden van zorg:

- werken aan directe veiligheid met een veiligheidsplan;
- werken aan stabiele veiligheid met een hulpverleningsplan voor risicogestuurde zorg;
- werken aan herstel van de ontwikkeling van de individuele gezinsleden met herstelplannen voor trauma-geïnformeerde en herstelgerichte zorg;
- werken aan stabilisatie door het evalueren en bijstellen van eerder gestelde doelen;
- werken aan het leren omgaan met terugval met een toekomstplan.

Ad 2. Doorontwikkeling Veilig Thuis en de multidisciplinaire aanpak van geweld in de keten

Doorontwikkeling Veilig Thuis: een uitbreiding van taken

In 2019 wordt de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling aangepast. Voortaan dienen professionals *altijd* te melden bij ernstige signalen en vermoedens van ernstig huiselijk geweld en kindermishandeling. Huiselijk geweld en kindermishandeling betreft – helaas – problematiek die vaak jaren duurt. Het risico op herhaald slachtofferschap is groot. Daarom is het van belang dat Veilig Thuis signalen van verschillende melders kan combineren, ook over een langere periode van tijd. Ook de opdracht tot monitoring verandert en intensiveert. Veilig Thuis krijgt nadrukkelijk een andere rol in het over een langere periode (gemiddeld een jaar na einde bemoeienis van Veilig Thuis) te monitoren op de veiligheidsvoorwaarden om tot stabiele veiligheid te komen.

Doorontwikkeling multidisciplinaire aanpak van geweld: het Family Justice Center (FJC)

Huiselijk geweld en kindermishandeling is een complexe problematiek waarin veel verschillende ketenpartners een rol spelen. Om de ketensamenwerking verder te versterken aanpak rondom van huiselijk geweld wordt het concept Family Justice Center verder ontwikkeld. Binnen het Family Justice Center (FJC) concept wordt interdisciplinair (multidisciplinair en intersectoraal) en transorganisatorisch samengewerkt. Dit is cruciaal in de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Het FJC is een effectieve aanpak voor gezinnen die op meerdere leefdomen problemen ervaren, die onderling samenhangen en van generatie op generatie worden overgedragen. Hier kunnen alle slachtoffers en plegers van geweld op 1 plek terecht voor een breed aanbod van zorg, justitie en veiligheid.

Deze integrale aanpak voor alle vormen van geweldsproblematiek wordt verder doorontwikkeld. Zo wordt de hulpverlening aan slachtoffers sterk verbeterd en efficiënter en laagdrempeliger ingericht. Het FJC werkt systeemgericht en richt zich dus op alle betrokkenen (slachtoffer, pleger en kinderen). Samen met alle

betrokkenen wordt een plan van aanpak opgesteld om een einde aan het geweld te maken. De allesomvattende aanpak is resultaatgericht zodat geweld daadwerkelijk gestopt wordt. De hulpverlening aan plegers wordt binnen dit project de komende jaren verder versterkt.

Inzet bij acuut geweld met letsel: Centrum Seksueel Geweld

Het Centrum Seksueel Geweld (CSG) richt zich op de opvang van slachtoffers van acuut seksueel geweld. In 2019 wordt onderzocht of het CSG ook kan functioneren voor acute situaties huiselijk geweld en kindermishandeling. Het CSG is gevestigd bij het Amphia ziekenhuis in Breda en is een samenwerkingsverband tussen instellingen in de regio's West- en Midden-Brabant: Ziekenhuis i.s.m. Politie, OM, Slachtofferhulp, Veilig Thuis, GGD en NFI. De hulp die de slachtoffers geboden krijgen bestaat uit een combinatie van hulp uit diverse domeinen: forensisch onderzoek, medische hulp, psychologische ondersteuning, juridische ondersteuning, justitiële dienstverlening en hulp vanuit het gemeentelijk domein (jeugdzorg of maatschappelijke ondersteuning).

Verder wordt onderzocht of het wenselijk is om een Integraal Spoedplein te vestigen in Hart van Brabant, waar hulp en dienstverlening voor slachtoffers van acuut huiselijk geweld, kindermishandeling of seksueel geweld ook eventueel onderdeel van kan worden.

Ad 3. De inzet bij huiselijk geweld en kindermishandeling door sociale wijk- en toegangsteams

Wijkteams moeten in staat zijn zaken waarin huiselijk geweld en kindermishandeling spelen op te pakken. Daarvoor is het noodzakelijk dat alle leden in de wijkteams getraind zijn in de meldcode en in alle teams professionals aanwezig zijn die getraind zijn in het concretiseren van veiligheidsplannen. Dit houdt concreet in:

- a. De gemeenten hebben dit doel samen met de ketenpartners opgenomen in de opleidingsplannen voor de wijkteams;
- b. Alle wijkteams werken met de Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling;
- c. Alle gemeenten hebben conform de wet Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling getrainde aandachtfunctionarissen Huiselijk geweld en Kindermishandeling aangewezen in de wijkteams.
- d. alle leden in de wijkteams zijn getraind in de meldcode én in gespreksvoering met betrokkenen (uitvoering stap 3 van de Meldcode);
- e. in alle teams zijn professionals aanwezig die getraind zijn in het concretiseren van veiligheidsplannen (door bijv. de training Veiligheid Voorop of 'Signs of Safety');
- f. in alle teams zijn professionals aanwezig die outreachend aan kunnen sluiten bij zorgmijdende gezinnen en kunnen ondersteunen bij de formulering van de hulpvraag én de noodzakelijke hulpverlening kunnen organiseren;
- g. in alle wijkteams is sprake van de mogelijkheid om voor een langere duur casusregie te voeren over kwetsbare gezinnen.

In 2016 is een samenwerkingsconvenant opgesteld met de wijkteams in de regio waarin deze afspraken bestendigd zijn.

Ad 4. Sneller erbij zijn: Preventie en vroegsignalering

Meldcode en nazorg

In 2019 wordt de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling aangepast. Voortaan dienen professionals *altijd* te melden bij ernstige signalen en vermoedens van ernstig huiselijk geweld en kindermishandeling. Huiselijk geweld en kindermishandeling betreft – helaas – problematiek die vaak jaren duurt. Het risico op herhaald slachtofferschap is groot. Daarom is het van belang dat Veilig Thuis signalen van verschillende melders kan combineren, ook over een langere periode van tijd. Ook de opdracht tot monitoring

verandert en intensiveert. Veilig Thuis krijgt nadrukkelijk een andere rol in het over een langere periode (gemiddeld een jaar na einde bemoeienis van Veilig Thuis) te monitoren op de veiligheidsvoorwaarden om tot stabiele veiligheid te komen.

Door invoering van een radarfunctie, direct in te zetten na incidenten waarbij mensen letsel hebben opgelopen is de kans op herhaling van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld kleiner.

Het gebruik van een Meldcode geeft beroepskrachten houvast bij het signaleren en in gang zetten van interventies, zodat het geweld stopt. Onderzoek wijst uit dat professionals drie keer vaker ingrijpen als zij de meldcode kennen. De meldcode is nog niet overal geïmplementeerd en professionals voelen zich niet voldoende handelingsbekwaam om met de meldcode te werken. Dat is een gemiste kans, want wij proberen zo vroeg mogelijk hulp te organiseren en het geweld adequaat te stoppen.

Beroepsgroepen moeten zelf in een beroepsgroep-breed afwegingskader omschrijven om welke situaties uit hun eigen praktijk het gaat. De overheid heeft hiervoor een basisdocument afwegingskader¹³ opgesteld.

Het afwegingskader wordt per beroepsgroep gemaakt en aan de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling toegevoegd. Daarnaast krijgt Veilig Thuis een zogenoemde radarfunctie, waardoor de samenhang tussen melden en het zelf bieden of organiseren van hulp verbetert. Een video-animatie¹⁴ van de Augeo Foundation geeft helder weer wat de aanscherping in zal houden. Daarnaast zijn er een handreiking en een toolkit van het ministerie van VWS¹⁵.

Specifiek aandacht voor signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen scholen

Vanaf 2011 heeft de regio Hart van Brabant geïnvesteerd in de bevordering van deskundigheid op het gebied van de signalering van huiselijk geweld en kindermishandeling. Met name in het onderwijs is de implementatie van de meldcode lastig. Het blijkt dat scholen de verantwoordelijkheden bij deze stappen van de meldcode niet hebben beschreven, de kindcheck niet hebben opgenomen in de meldcode of geen dossiervorming hebben op de meldcode. De samenwerking met Veilig Thuis is onvoldoende. De regio Hart van Brabant heeft daarom in 2018 Veilig Thuis opdracht gegeven om specifiek de samenwerking met het onderwijs aan te jagen¹⁶.

Uit prevalentiecijfers blijkt dat 34 per 1000 kinderen slachtoffer worden van kindermishandeling; 1 op de 30 kinderen in Nederland wordt mishandeld; grofweg in iedere klas één. Dit zou voor Tilburg een aantal van 1570 kinderen betekenen, voor Waalwijk 345 en Gilze en Rijen ongeveer 200.

In de eerste helft van 2018 zijn er in totaal 190 adviesvragen en meldingen van scholen bij Veilig Thuis binnengekomen. Hiervan waren 62 meldingen van het Voortgezet Onderwijs en 128 meldingen vanuit het basisonderwijs. Dit zijn de meldingen uit de gehele regio Hart van Brabant. Er zit een enorm verschil tussen de prevalentiecijfers en de gemelde aantallen kindermishandeling bij Veilig Thuis. Inzet op een betere samenwerking tussen Veilig Thuis en het onderwijs is dus hard nodig.

Ouderenmishandeling

De Inspectie Jeugdzorg en Inspectie voor de Gezondheidszorg concludeerden in maart 2017 bij het toezicht op Veilig Thuis Midden-Brabant dat de aanpak van ouderenmishandeling en de borging daarvan binnen de regio

¹³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/richtlijnen/2017/07/28/basisdocument-afwegingskader-in-de-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

¹⁴ <https://youtu.be/IR5Cr0k5fPU>

¹⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2018/07/02/wat-u-als-organisatie-moet-weten-over-de-verbeterde-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/documenten/publicaties/2018/07/01/toolkit-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>

¹⁶ [http://bis.tilburg.nl/besluitenlijst.aspx?lemmaid=151884&zk=pve veilig thuis 2018#151884](http://bis.tilburg.nl/besluitenlijst.aspx?lemmaid=151884&zk=pve+veilig+thuis+2018#151884)

Hart van Brabant voor verbetering vatbaar is. De signalering van ouderenmishandeling is ver onder de maat. De Inspectie heeft in haar toezicht op instanties ouderenzorg verschillende malen gebeld met vragen rondom de kwaliteit rondom het signaleren en de aanpak ouderenmishandeling en de toepassing van de meldcode. In Tilburg zijn ook instanties gebeld in 2017 tevens, waarbij geconstateerd is dat de gesproken verpleegkundigen het signaleren en de stappen van de meldcode niet goed wist te reproduceren. Dit zorgpunt is teruggegeven aan die instanties door de Inspectie.

Bij Veilig Thuis Midden-Brabant zijn in de eerste helft van 2018 niet meer dan 45 adviezen en 30 meldingen ouderenmishandeling geregistreerd¹⁷ voor de totale regio. Deze constatering is zorgelijk. De regio Hart van Brabant heeft ongeveer 67.000 ouderen. Als we uitgaan van 0,5%¹⁸ van de ouderen die mishandeld wordt, komt dit neer op 1678 daadwerkelijke gevallen ouderenmishandeling in Tilburg en 3356 gevallen voor de gehele regio. Met 30 meldingen bij Veilig Thuis komt dit neer op een percentage van 0,03% waarbij ouderenmishandeling gemeld wordt bij Veilig Thuis.

In 2018 is Veilig Thuis opdracht gegeven om in 2018 een dagdeel voor alle aandachtsfunctionarissen uit de regio Hart van Brabant ter bevordering van kennis, expertise en korte lijnen. In de regio wordt in Gilze-Rijen met extra middelen voorlichting en scholing gegeven in 2017 – 2018 door Veilig Thuis.

Ad 5. Wijzer Scheiden

Op 22 februari 2018 is het verslag '[Scheiden... en de kinderen dan?](#)' uitgegeven door het Platform 'Scheiden zonder Schade'. Het platform geeft een heldere beschrijving van de context van scheiden. Deze is onderverdeeld in drie dimensies: relationeel, maatschappelijk en juridisch. De kennis over conflictscheidingsproblematiek bij professionals in de lokale ondersteuningsstructuur, jeugdzorg, kinderscherming en bij de rechtelijke macht schiet vaak tekort om deze gezinnen effectief te helpen. Een van de redenen is dat bij conflictscheidingen verschillende soorten problemen kunnen spelen: partnergeweld, kindermishandeling, verstoting van een ouder door een kind en combinaties van deze.

Met het programma Wijzer scheiden willen we een samenhang in de vele inspanningen om de schade van scheiden voor kinderen én samenleving te verminderen. Er is behoefte aan keuzes, visie, focus, overzicht en samenhang. Het High Conflict Forum in Toronto in Canada heeft een bewezen effectieve aanpak ontwikkeld bij conflictscheidingen; de Best Practice Guide. In 2016 en 2017 heeft in Midden Brabant een brede bijscholing van professionals plaatsgevonden op deze methodiek. Ook is in onze regio het High Conflict Forum Midden Brabant opgericht; een overleg met regionale en landelijke deskundigen om de hulpverlening aan de meest complexe conflictscheidingen te verbeteren.

In 2019 gaan we specifiek inzetten op deskundigheid bij ouderverstoting. Ook op meer deskundigheid bij scholen zodat een sterkere preventieve inzet gepleegd kan worden. Ook onderzoeken we de implementatie van New Ways for Families; Een preventieve interventie die ingezet kan worden direct na de bodemprocedure bij de rechtbank, met als doel dat ouders leren communiceren ter voorkoming van escalatie. In andere landen zijn vergelijkbare programma's, maar nog niet in Nederland. Hiermee willen we experimenteren.

In aansluiting op het ZonMw programma "Samenwerken voor een effectieve aanpak van met conflict beladen echtscheidingen ("vechtscheidingen") in Midden-Brabant" om de positieve resultaten ervan duurzaam te borgen, wordt onderzocht of met partners een aanvraag gedaan kan worden voor de Nationale Wetenschapsagenda (NWA), route 24 "Tussen conflict en coöperatie". Doel van de NWA aanvraag is

¹⁷ Managementrapportage Veilig Thuis Midden-Brabant eerste helft 2018

¹⁸ Prevalentieonderzoek van Comijs laat een percentage zien van 5%. Wij gaan hier zekerheidshalve uit van een veel lager percentage van 0,5%.

innovatieve samenwerking tussen het juridische en het zorgsysteem te versterken door gemeenschappelijke deskundigheidsbevordering over wat werkt in het voorkómen en oplossen van conflictscheidingen.

Ad 6. Aanjagen van de aanpak van kindermishandeling: De regionale Taskforce tegen Kindermishandeling

In 2017 is de regionale taskforce kindermishandeling opgericht¹⁹. De gemeenten willen zich sterk maken om de aanpak van kindermishandeling een stevige zet in de goede richting te geven. Onze kinderen hebben het recht om in onze stad (en regio) veilig op te groeien! De Taskforce Kindermishandeling is een belangrijk 'instrument' om dit te realiseren. De leden die in deze Taskforce worden benoemd zijn deskundig en zeer betrokken bij het onderwerp. Zij zijn aanjagers en hebben vanuit hun dagelijkse functie invloed op het krachtenveld rond de aanpak van kindermishandeling.

Doelen van de taskforce zijn:

- Samenbrengen en verbinden van de initiatieven en projecten in de regio
- Bekrachtigen van de lobby om onze doelen te bereiken
- Het organiseren van een lerende keten van instellingen die vernieuwt en innoveert
- Bereikte resultaten naar buiten brengt zodat anderen hiervan leren en profiteren.
- Ervoor zorgt dat professionals zich beter ondersteund voelen

De regionale taskforce kindermishandeling kent diverse werkgroepen met professionals en ervaringsdeskundigen. De werkgroepen richten zich op de thema's verantwoord ouderschap, onderwijs, sport en recreatie, actief burgerschap, wijzer scheiden, plegeraanpak en slachtofferhulp, ontschotting en kwetsbare en vergeten kinderen. De werkgroepen proberen de aanpak op diverse thema's aan te jagen. Ze komen met nieuwe slimme ideeën en nieuwe initiatieven.

Op 26 maart 2018 is het actieprogramma van de taskforce aangeboden aan minister Hugo de Jonge. Zie voor het actieprogramma en meer informatie over de taskforce:

<https://www.zorginregiohartvanbrabant.nl/vernieuwing/regionale-taskforce-kindermishandeling>

4. Een gezamenlijke verantwoordelijkheid:

Een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling zien wij als een **gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle instellingen, alle gemeenten en het gehele college**. Dit is geen onderwerp dat in één enkel domein valt, maar raakt aan alles: Veiligheid, Wmo, Jeugd, Sport, Cultuur, bedrijfsleven, zorgverzekeraars en zo verder. Om te komen tot een effectieve aanpak, moet dit onderwerp ook besproken worden aan overlegtafels die niet zo voor de hand liggend zijn. De problematiek is namelijk zo groot dat deze overal aanwezig is. Dit vraagt om gezamenlijke visievorming en om de vormgeving van geschakelde verantwoordelijkheden op uitvoeringsniveau zodat er een samenspel ontstaat tussen domeinen en instellingen dat daadwerkelijk effectief is bij het structureel stoppen van geweld.

Daarom gaan wij ook **sturen op de effectiviteit van de hulpverleningsketen als totaal**. Wij sturen niet alleen op losse onderdelen of instellingen, maar gaan actief monitoren of het samenspel tussen deze instellingen leidt tot een kwalitatief verantwoorde aanpak bij huiselijk geweld. We willen een goed werkende en gestroomlijnde samenwerking tussen instellingen: duidelijke werkafspraken, geen onduidelijkheid over verantwoordelijkheden

¹⁹ Opdrachtgever: Liselot Godschalx, afdeling Sociaal Gemeente Tilburg i.s.m. Sanne Abrahams, Gemeente Hilvarenbeek. Projectleiding: Berna Trommelen Communicatieadvies. Budget te dekken uit de regionale innovatiemiddelen jeugd 2018.

(implementatie van 1 gezin, 1 plan, 1 coördinator bij zaken huiselijk geweld), snelle doorlooptijden, kwalitatief goede overdrachten, op het juiste moment inzet van deskundigheden volgens de principes omtrent risicogestuurd werken,.

5. Vervolg

Met de ministeries van J&V en VWS is afgesproken dat voor de verbetering van de aanpak huiselijk geweld in overleg met alle relevante ketenpartners en regiogemeenten een implementatieplan opgesteld zal worden. Dit plan zal voor 1 januari 2019 ingediend worden bij de beide ministeries. Het implementatieplan zal beschrijven hoe wij in grote lijnen willen komen tot een kwalitatieve verbetering van de aanpak huiselijk geweld, welke deelprojecten dit zal omvatten, hoe het project procesmatig vorm zal worden gegeven en hoe de bestuurlijke besluitvorming plaatsvindt. Inhoudelijke keuzes worden stapsgewijs gemaakt gedurende de looptijd van het project onder aansturing van een projectleider.

Voor de jaren 2019 t/m 2021 ontvangen wij financiële middelen en inhoudelijke ondersteuning voor de uitvoering van de pilot. (Daarnaast heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid voor versterking van de plegeraanpak huiselijk geweld een aanvullende subsidie verstrekt.) Het ministerie voorziet daarnaast in de financiering van een projectleider, uitwisseling met andere regio's en een innovatiefonds voor initiatieven rondom huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bijlage 1. Toe naar een lerende cyclus: monitoring van output-criteria

Indicator	Onderzoeksmethode	Planning
De regio Hart van Brabant heeft sterke, stabiele gezinnen en huishoudens.	- % ouders dat geen problemen ervaart bij de opvoeding (GGD Gezondheidsmonitor 0-11, 2018) - % ouders dat niet veel stress ervaart bij de opvoeding (GGD Gezondheidsmonitor 0-11, 2018)	Beschikbaar via www.brabantscan.nl (per gemeente en subregio)
Er is een sterke sociale structuur rondom kinderen en volwassenen.	- % ouders dat ondersteuning heeft gezocht bij familie, vrienden of kennissen. (GGD Gezondheidsmonitor 0-11, 2018) - % jeugdigen dat zich veilig voelt (GGD gezondheidsmonitor 12-18) - % cliënten dat zich veilig voelt (CEO) - Vanuit Dialooggesprekken beleidsmonitor Samen met de Jeugd: Ervaren veiligheid van ouders, jeugdigen en hun omgeving om hulp te vragen	Beschikbaar via www.brabantscan.nl (per gemeente en subregio) CEO reeds beschikbaar December 2018
De kwetsbaarheid van inwoners en hun gezinnen wordt vroegtijdig gesignaleerd en er wordt passende ondersteuning geboden zodat geweld wordt voorkomen.	Vanuit de beleidsmonitor Samen met de jeugd gaan we m.b.v. de methodiek storytelling in gesprek met professionals over de netwerkaanpak bij veiligheidsvraagstukken/ crisissituaties. Dit levert een set van verhalen op. Daarnaast heeft GGD zelfredzaamheidscijfers per gemeente en wijk (per domein van zelfredzaamheid) berekend op basis van de gezondheidsmonitor volwassenen.	Naar verwachting medio september beschikbaar. Komen beschikbaar via www.brabantscan.nl en zijn ook op te vragen via Wieteke de Vries.
Hulpverlening is duurzaam effectief; weet geweld adequaat en blijvend te stoppen. Hulpverlening is ook actief gericht op herstel.	Resultaten Clientervaringsonderzoek per gemeente: - % cliënten dat een betere thuissituatie ervaart - % cliënten dat zich beter voelt - % cliënten dat positief effect op gedrag ervaart - % cliënten dat zich na de hulp zelfstandiger voelt - % cliënten dat zich zelfredzamer voelt - % cliënten dat positieve effecten ervaart in het meedoen In het najaar 2018 worden vanuit beleidsmonitor Samen met de jeugd gesprekken gevoerd met ouders en jeugdigen over clientervaring. Dit levert aanvullende kwalitatieve inzichten op. Resultaatmeting outcome jeugdhulp bevat metingen gericht op het behalen van doelen (doelrealisatie). Intern af te stemmen met Eline Kooijman.	CEO is reeds beschikbaar December 2018 Beschikbaar per aanbieder. Overkoepelend wordt aan gewerkt. Meer informatie daarover via Wieteke de Vries of Nathalie Lossie.
Inwoners van de regio Hart van Brabant zijn veerkrachtig, ook na situaties van geweld.	We hebben cijfers uit 2015 over veerkrachtige gezinnen via een onderzoek ism het PON. Zie daarnaast reactie bij de indicator: <i>De regio Hart van Brabant heeft sterke, stabiele gezinnen en huishoudens.</i>	Reeds beschikbaar
Hulpverleners vragen in een eerder stadium om advies: het percentage adviesvragen (stap 2 van de meldcode) stijgt t.o.v. het percentage meldingen (stap 5 van de meldcode).	Registratie Veilig Thuis (verhouding adviesvragen versus meldingen) Daarnaast mogelijk informatie via methodiek storytelling in het kader van de beleidsmonitor Samen met de Jeugd	Beschikbaar voor 2017 Naar verwachting medio september beschikbaar.
Adviesvragers voelen zich ondersteund door Veilig Thuis en kunnen adequaat acteren n.a.v. het door Veilig Thuis gegeven advies.	Checken bij Veilig Thuis of zij wel eens tevredenheidsonderzoek uitvoeren onder bellers? Zo niet, dan wellicht voor een x aantal bellers tijdelijk invoeren dat men aan het eind van het gesprek (max 2) evaluatieve vragen stelt.	Nog niet belegd: opnemen in PVE Veilig Thuis 2019.

Herhaling van geweld wordt voorkomen: het percentage casussen dat al eerder is behandeld door Veilig Thuis daalt.	Checken bij Veilig Thuis of zij informatie hebben over 'herhaald beroep op VT'.	Nog niet belegd: opnemen in PVE Veilig Thuis 2019.
Hulpverlening signaleert adequaat; het percentage meldingen op basis van de meldcode stijgt verhoudingsgewijs t.o.v. het percentage politiemeldingen.	Cijfers Veilig Thuis	Beschikbaar via jaarcijfers Veilig Thuis.
Voor zwaardere zaken huiselijk geweld vindt met expertise van specialistische partners een integrale beoordeling plaats, wordt een integraal hulpverlenings-, veiligheids- en herstelplan opgesteld.	Storytelling: in gesprek met professionals over de netwerkaanpak bij veiligheidsvraagstukken/ crisissituaties en over één gezin één plan Daarnaast vindt vanuit Beleidsmonitor Samen met de Jeugd dossieronderzoek plaats naar de mate waarin er sprake is van één gezin, één plan.	Medio september Najaar 2018
De doorlooptijd tussen melding en start hulpverlening is kort.	Cijfers van aanbieders	Nog niet belegd
Werkprocessen zijn sluitend. Hulp komt altijd tot stand na een huiselijk geweld, tenzij VT op inhoudelijke gronden oordeelt dat hulp niet nodig is.	Zie wederom beleidsmonitor jeugdhulp, storytelling rondom netwerksamenwerking/ crisissituaties.	Medio September
Het uitgangspunt één gezin, één plan, één coördinator krijgt vorm; er is een systeemgericht hulpverleningsplan waar coördinatie op zit.	Vanuit Beleidsmonitor Samen met de Jeugd vindt dossieronderzoek plaats naar de mate waarin er sprake is van één gezin, één plan.	Najaar 2018